

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

י.

עין משפט
נר מצוה

(א) לקמן מג: [ע"ש],
 (ב) [לעיל ה': ושי"ג],
 (ג) [סוכה נד: ושי"ג],
 (ד) לקמן נא: [מספ"ת פ"ו
 ע"ש], (ה) [שמות כג:
 ו] [שמות כא: ו] ז"ל
 בפ"ק, (ו) [ע"י מוס' זבחים
 ע"א: ד"ה ובערפ"ה ומוס'
 נדה נה: ד"ה שמה ומוספות
 לע"ה ד"ה נפשות], (ז) ע"י
 מהרש"ה,

רבינו הגנאל

חומר בשור מבאש בו, עד
 מסור להרש שוטה וקטן
 חייב מה שאין בו באש.
 חומר באש שהיא מועדת
 מתחילתה מה שאין בו
 בשור, חומר בבור מבאש
 שהבור תחלת עשייתו
 לנוק ומסור לחרש שוטה
 וקטן חייב, מה שאין בו
 באש, חומר באש שדרכה
 לילך ולהזיק ומועד לכול
 בין דבר הראוי לה בגוף
 עצם וכיוצא בהו, ובין
 דבר שאין ראוי לו, כגון
 כלים וכיוצא בהו, מה
 שאין בו בבור, והסמא
 כרבנן דפטרין בנוק כלים
 בבור, והיא דלא תני
 שהשור חייב בו את
 הכלים מה שאין בו בבור,
 שיהיה כמו ששירי הטמון
 שחייב בו השור מה שאין
 בו באש, והוה פסולת
 בפרק הכונס צאן לדיר,
 משנה המדליק את הגויש
 והוה בו כלים 'ל' יהודה
 אומי ישלם כל מה
 שבוטח, וחכמי אורחיי
 אינו משלם אלא גדיש
 שלחטין בו, ושירי נמי
 חומר בשור שחייב בו
 שור פסולי המוקדשין מה
 שאין בו בבור, עיקר ב' שור
 שנגח את הפרה
 דגרסי' התם שור פסולי
 המוקדשין אדם ושור
 חייבין ובור פטור, מאי
 טעמי? אמ' קרא והמת יהיה
 לו, כמי שהמיתה שלו,
 יצא זה שאין המיתה שלו,
 הני הוו שירא, אבל דש
 בניור לא הוי שירא
 דשמעין ליה מרתמי
 דרכו לילך ולהזיק,
 ודברין פשוטין הן, ולא
 צו השור בין הזק וטעמא מפרש
 בו מוקדשין אדם ושור
 לקמן מתקרא בפרק שור שנגח את
 הפרה [נא:]: אמר אחרון למיטה, אם
 מת השור לא ישלם הראשון כלום
 דט' טפחים אין זהם כדי להמית:
אמר שניהם לנוקין, דאם הזק השור
 ולא מת ישלמו זין שניהם: רב פפא
אמר, מתמינן דקמני כהכשר כל
 שמת השור קמייירי: ודברי הכל.
דאפי' רבי קאמר אתר אחרון למיטה:
וסו ליכא, למימר כהכשר כל נוקו: והא
איכא, למימר תו כגון אי אתרמי
 דמסר שורו כו', ומסבירא קמקשי
 ליה רבי זירא ואינה משנה:
ופשע בו, שהלך לו ולא שמרו:
 אי

מה שאין בו באש. אם לא חייב זה שריפת אדם שהיה לו לנרוח
 ואם כפות הוא המצטער חייב מיתה וקס ליה דדרבה מיניה
 דמפרש לקמן בפרק הכונס לאן לדיר (דף סא:): וזין שאין ראוי
 לקמן מפרש לה, כל שור דקמני הכא בקרן קמייירי ולא צפן ורגל:
חייב בו את הכלים, אם שיצרן
 בגניחה או בצעיטה שהיא תולדה
 דקרן. כלים אין ראויין לאש שאין דרך
 להסיק בכלים: פלוגתא דרבי יהודה
 ורבנן בפרק שור שנגח את הפרה
 (לקמן דף נג:): **אלא לעולם רבנן היא**,
 ודקשיא לך לימני חומר שור שחייב
 בו את הכלים כו' תנא ושיירי: שירי
טמון, דהוה ליה למתני חומר שור
 ובור מבאש שאם צעט שור צעק מלא
 כלים ושצדן חייב או אם נפל חומר
 צבור ועליו שק מלא תצוה חייב
 ואע"ג דטמון צעק מה שאין בו באש
 דנפקא לן (לקמן דף ס:), מאו הקמהי'
 דלינו חייב אלף בגלוי: **שור פסולי**
המוקדשין, שנפדה ונפל צבור פטור
 בעל הצבור דמתיב (שמות כא) בעל
 הצבור ישלם והמת יהיה לו ילא זה
 שאין המת שלו דאע"ג דנפדה אם
 מת אסור להאפילו לכלבים כדאמרין
 בצבורות (דף טו, טז), מוצח ודגים יין ולא גזיה
 צער נסן ולא חזב ואכלת נסן ולא לכלבים
 ובפסולי המוקדשין הכתוב מדבר
 ואם נגחו שור חייב דהא כתיב' שור
 רעהו וכיון דנפדה שור רעהו קרינא
 ציה ואע"ג דבשור נמי כתיב נסן והמת
 יהיה לו מוקמי' ליה לקמן [ע"ש] לצעלים
 מנפלים צבילה: **האי מאי לא**
גריסין: אי אמרי בשלמא רבנן
אידי דשייר, טמון וכלים שיר נמי
האי: אלא אי אמר ר' יהודה,
 ואין כאן שיר דהא כלים צבור וטמון
 באש רבי יהודה מחייב מאי שיר
 דהאי שיר: דש צניור, שאם דש
 השור צניור ונתכוון לנך שהרי
 השורין מלומדין צדישה תולדה דקרן
 היא שכונתה להזיק וחיוב לשלם דמי
 נירו שקילקל מה שאין בו צבור דלא
 שייך ציה הזק קרקע: **דהא קמיני**,
 לעיל [נ:]: צבור שדרכו לילך ולהזיק וכל
 נוקין בכלל: **האחרון חייב**, זין מת

חומר בשור מבאש חומר באש מבשור חומר
 בשור מבאש שהשור משלם כופר וחייב
 בשלשים של עבד נגמר דינו אסור בהנאה
 מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין
 בו באש חומר באש מבשור שהאש מועדת
 מתחילתה מה שאין בו בשור חומר בבור
 מבבור וחומר בבור מבאש חומר בבור
 מבאש שתחילת עשייתו לנוק מסרו לחרש
 שוטה וקטן חייב משא"כ באש (חומר
 באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק
 ומועד לאכול בין דבר הראוי לה ובין
 דבר שאינו ראוי לה מה שאין בו בבור
 וליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב
 בו את הכלים מה שאין בו בבור הא מגי
 ר' יהודה היא (דמחייב על נוקי כלים בבור
 אי רבי יהודה אימא סיפא חומר באש מבבור
 שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין
 דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה מה
 שאין בו בבור דבר הראוי לה מאי גינהו
 עצים דבר שאין ראוי לה מאי גינהו כלים
 מה שאין בו בבור אי ר' יהודה הא אמרת
 מחייב היה ר' יהודה על נוקי כלים בבור
 אלא לעולם רבנן היא (ותנא ושייר מאי
 שייר דהאי שיר שיר טמון איבעית אימא
 לעולם ר' יהודה ודבר שאין ראוי לה לאו
 לאתויי כלים אלא לאתויי ליחבה נירו
 ובסכסכה אבניו מתקיף לה רב אשי ליתני
 חומר בשור מבבור שהשור חייב בו שור
 פסולי המוקדשין ימה שאין בו בבור אי
 אמרת בשלמא רבנן היא אידי דשייר הך
 שייר נמי הך אלא אי אמרת ר' יהודה מאי
 שייר דהאי שיר שיר דש בניורו אי משום
 דש בניורו לאו שירא הוא דהתנא שכן דרכו
 לילך ולהזיק: הכשרתי במקצת נוקו: תנו
 רבנן הכשרתי מקצת נוקו חבתי בתשלומי
 נוקו כהכשר כל נוקו כיצד: החופר בור
 תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון
 חייב יודלא כרבי דתניא' החופר בור תשעה
 ובא אחר והשלימו לעשרה אחרון חייב
 רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהם
 לנוקין רב פפא אומר למיתה ודברי הכל
 איכא דאמרי לימא דלא כרבי אומר רב
 פפא למיתה ודברי הכל מתקיף לה רבי
 זירא ותו ליכא והא איכא ימסר שורו לחמשה
 בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב היכי
 דמי אי לימא דבלאו איהו לא הוה מינטר
 פשיטא דאיהו קעביד אלא דבלאו איהו
 נמי מינטר מאי קעביד מתקיף לה רב ששת
 והא איכא ימרבח בחבילה היכי דמי
 אי

חומר בשור מבאש. הא דלא תני שהשור צ"ח משום דהו כולל
 מסרו למש"ו דזהכי תלי טעמא דפטור באש:
שייר טמון, דפטור באש ושור וצור חייב ופ"ה כגון צעט שור
 צעק מלא כלים ושצדן וכן אם נפל צבור שק מלא תצוה
 חייב ולא דק דכל מיילי דלאו בעלי
 חיים ממועטים מחמור דבור כמו
 כלים כדאמר' (צקוף הפרה (דף מח:))
 גבי נפל צבור והבאיש מימיו לאחר
 נפילה שהוא פטור משום דהו שור
 צור ומיס כלים:
ליחבה נירו ובסכסכה אבניו,
 גבי דש צניור פרש"י
 משא"כ צבור דלא שייך ציה הזק
 קרקע משמע דה"י רואה לפרש כן
 משא"כ צבור דלא שייך ציה הזק
 ניר ואצניס וקשה לפי' דאם כן היה
 יכול להזכיר כנה הזיקות שהאש
 עושה דצבר הקצוע ששורף צימו
 ושאר דברים הקצועין אלא י"ל
 לימכה נירו דחייב אף על פי שאין
 רגילות שמוק אש ניר ואצניס כלל
 מה שאין בו צבור דפחות מי' פטור
 ממיטה כיון דאין רגילות להמית
 צפחות מי':
שהשור חייב בו פסולי
המוקדשין מה שאין
 בו בבור, כדדרשין מוהמת יהיה לו
 מי שהמת שלו וא"ת למה לי שור ולא
 אדם מיוקף ליה מוהמת יהיה לו מי
 שהמת שלו כדפטרין שור פסולי
 המוקדשין (דמת אסור שנגח
 דדרשין גזירה שיה שם שם מהגלה
 ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז טז:))
 ואי משום שהשור מותר כדאמרין
 בפ"ק דערבין (דף ו:), ה"נ שער
 שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרין
 בצבורות פ"ג (דף כה), ואפילו הכי
 כיון שעיקרו אסור חשיב אין המת
 שלו וי"ל דוהמת יהיה לו משמע
 צבור ולא ממועטי מיניה אדם אדם
 מנפדין בפ' הפרה (לקמן נג:)) ואיפוך
 אלא פירוש והמת יהיה לו דשור
 נדרש למי שהמת שלו והיכי מני
 למימר הכי והא צבור משלם כופר
 ואע"פ שאין המת שלו אלא על
 כרחק לא חיישין צדי כדפרישתי
 דאשור קאי וצלאו הכי לא קשיא מידי
 למאי דפרישתי לעיל דשור ולא אדם
 איצטרך לעבד ולנכרי הקניו לישראל
 שנפל לצור דהואו שרי צהנאה:
אחרון חייב, גס אנוקין וראשון
 פטור מכולם וצ"ה הפרה
 (לקמן נא), מפרש טעם דכתיב כי יכרה
 אחד ולא שנים לחיובי צתרא אחי ולא
 קמא דאמר קרא והמת יהיה לו הוא
 דקא עביד שיעור מיתה:
ורגו ייבא, וא"ת נמי דליכא
 טובא אטו כי רוכלא ליחשיב
 ולזיל וי"ל משום דדחיק לאוקמי מתני'
 דלא כרבי או כרב פפא ולמיתה והיה
 יכול להעמיד צניוקין וא"ת ולוקמא
 כגון שלא היה בו הצל למיתה ולא
 הצל לנוקין שהיה רחובו יתר על עומקו וצא אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב זין למיתה זין להאחרון חייב עבד הכל:
 בפרק הפרה (לקמן דף נה), וי"ל דאין זה מקצת נוקו דאחרון עבד הכל:

(א) **בגון פפא בר אבא**, מפרש רש"ס דנקט פפא צר אצא לפי שלטתם בני אדם הוא שאלו לכל הבא מאיליו ליטב עליה כי סתם
 ספקל עשי לך והוי כמתה מחמת מלאכה אבל פפא צר אצא שהוא משונה וכד משאר בני אדם סתמא אין שאלו לו ולפי'
 ז"ל כגון פפא צר אצא אכולהו קאי מדקאמר בסמוך דל"ל אי לאו את הוה יצדינן פורתא וקיימין משמע דאם היה נשצר היו חייבין
 ומיהו לפי הנסקנא דמשני דזהדי דקסמן עלייהו אין כריך לפרש' דחייב אלף אחרון בלצד ומתוך כך פטר ארבעה בני אדם שיצבו
 על ספקל אחד של אלמנה ושצרוהו והר"ר עזריאל חייב לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא צר אצא משום דקאמר במסקנא דכחו
 כגופו דמי ודוקא פפא צר אצא שהוא אדם כד ומתוך כדו מונעם לעמוד אבל שאר בני אדם שאין כצדינן כל כך ואין סמיכתן
 מעכב מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא עמדו וכולן חייבין ולפי זה כריך לומר דרב פפא עמנו צא לתרץ מה שהקשה ותו ליכא:
 מאי

גליון הש"ס

גמ' לאתויי בליה, עי'
 לעיל ה' ע"ב מוס' ד"ה כי
 שרית: תוב' ד"ה שהשור
 בו וא"ת י"ל, ע"י תשובת
 ח"ס סי' קלו: בא"ד ואי
 בשו"ב וכו', ע"י זבחים דף
 ע"א ע"ב מוס' ד"ה
 ובערפ"ה:

גליון הש"ס

גמ' לאתויי בליה, עי'
 לעיל ה' ע"ב מוס' ד"ה כי
 שרית: תוב' ד"ה שהשור
 בו וא"ת י"ל, ע"י תשובת
 ח"ס סי' קלו: בא"ד ואי
 בשו"ב וכו', ע"י זבחים דף
 ע"א ע"ב מוס' ד"ה
 ובערפ"ה: